

– העור לכהנים. אך אם כן צריך באור מה באה הרישא ללמדנו, הלא הכל תלוי בהפשט, כדקתני סיפא? ויש לומר שתלוי הדבר גם בשעת הזריקה – כאשר אירע הפסול בדם; שאם היה זה קודם הזריקה – הדם לא התיר את העור ואינו ניתן לכהנים, (וכמבואר בתוספתא יא), ומחלוקת רבי ור' אלעזר בר' שמעון היא בפסול שאירע בבשר (עפ"י שפת אמת. וע' הסבר נוסף בפנים מאירות).
ולפי זה מצאנו עור שיוצא לבית השריפה – כשנפסל הדם, ואולם ר' חנינא שאמר 'מימי לא ראיתי' דיבר על מצב שהופשט כדינו (כמבואר להלן קד). והרי אין להפשיט העור אלא לאחר זריקה כשרה. וכל זה כלול בדברי הגמרא להלן שם (עפ"י חדושים ובאורים יב,ד).

דף קד

'קסבר נמצאת טריפה בבני מעיים – מרצה' – טעם הדבר לא התברר, מדוע מרצה והלא הוברר שהיה טריפה. ואולי היתה להם דרשה כלשהי לדין זה.
והיה מקום לומר שהרי הן כקדשים שמתו שאינם אסורים אלא מדרבנן, ובאופן זה חכמים לא אסרו (וכן כתב לפרש בחזו"א בכורות כג. וע"ע במה שצייד בב"ק כ,טו), אך לשון 'מרצה' משמע שריצוי גמור הוא, וכן מבואר מלשון רש"י ותוס'. וצריך עיון (עפ"י חדושים ובאורים זבחים יב,ד).
וע' בשו"ת הרשב"א (ח"א תשל), שהוכיח והשוה דין זה עם דין תערובת איסורים, שהידיעה גורמת חלות הדין. וצ"ב.

'אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: הלכה כר' עקיבא... והלכתא כדברי חכמים (בשר בקבורה והעור בשריפה)' – יש מפרשים שזה שהסיקו הלכה כחכמים, הכוונה לתמים שיצא לבית השריפה ודלא כר' חנינא סגן הכהנים, אבל בבעל מום – לא נחלקו חכמים על רבי עקיבא. וכן פסקו הרמב"ם (בכורות ג, י ובכס"מ) והסמ"ג (עשין, ריא) שבכור בעל מום שנמצא טריפה הבשר ייקבר, אבל עורו יאותר בו הכהנים.

ואולם דעת כמה ראשונים שחכמים נחלקו גם בבעל מום, שלעולם העור ייקבר [ורק בתמים ובמקדש הצריכו שריפה, לא בגבולין] – כן דעת הר"י (מובא באו"ז ח"א בכורות תקד ובשו"ת מהר"ם ד"פ יד) והרא"ש (בכורות ה,ב) ועוד (ע' בשו"ת מהר"ל קח, ובחדשות – כנ"ב). וכן פסק בשולחן ערוך (יו"ד שז,ב).

– כתב רש"י: **'זה עור בשריפה – לא ידענא טעמא מאי'**, שהרי העור חולין הוא ומדוע טעון שריפה. ויש מפרשים על פי מה שכתב רש"י בתמורה (לד ד"ה בשק) לענין שער נזיר ודומיו, שאין די להם בקבורה כיון שאינם מתכלים עד זמן מרובה, חוששים שמא יחטטו אחריהם, הלכך טעונים שריפה. ויש לומר שהוא הדין לעור (מובא בגליונות קהלות יעקב. וכ"כ בפסקי הרי"ד, אלא שחסרון דברים יש שם. וע"ע בע"ז סב:).
וכן בה"ג (הל' בכורות) העתיק כגרסה זו. ועתוס' בכורות לב:

(ע"ב) 'אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מקום יש בהר הבית ובירה שמו' – לפי זה משנתנו שנקטה 'ואם אינן נשרפין נמצותן נשרפין בבית הבירה' – דיברה רק באופן מסוים, כאשר נפסלו אחר זריקת הדם (לרב נחמן) או רק לאחר יציאתן (לתני לוי), אבל נפסלו קודם זריקה – נשרפים בעזרה, כמו שאמרו בסמוך. [ואילו לריש לקיש שהכל קרוי 'בירה', כללה המשנה כל האופנים]. ויש לדקדק מדוע סתמה המשנה את דבריה (כן העיר בקרן אורה).

ובספר שפת אמת צידד לומר שאותו מקום הקרוי 'בירה', פתוח לקודש, וחלקו מקודש בקדושת עזרה, [ואולם ציין שברמב"ם אין במשמע כן].

הנה ריש לקיש הביא מקרא כדבריו – 'ולבנות הבירה אשר הכינותי' (דבהי"א כט, יט). וכתב בספר גבורת ארי (ביומא ט:): שגם רבי יוחנן אינו חולק על כך שבית המקדש קרוי 'בירה', אלא שלדעתו היה בנוסף מקום מסוים בהר הבית שהוא חול, שנקרא כן ביחוד. [והיה זה מגדל. כן אמר ר' יוחנן בירושלמי פסחים ז, ח].

ולפי זה נראה שהמשנה כללה ב'בירה' גם את הקודש וגם את המקום המסוים שמחוצה לו. ששניהם נכללים בשם 'בירה'. [ואם תאמר לפי"ז משמע שלריש לקיש החולק שורפים בקודש, ודוחק לומר שחולק על רב נחמן. אך י"ל שכוונת ריש לקיש 'כל הבית קרוי בירה' – היינו הבית וסביבותיו. וכן הגירסה בירושלמי (פסחים ג, ח) 'כל הר הבית'. וכן יש לפרש משמעות הגרסה בריש יומא 'כל המקדש כולו קרוי בירה'].

ובאופן פשוט יש לומר שאעפ"י ש'בירה' הוא מקום בהר הבית, לא נקטה המשנה אלא את הדינים המחודשים שנתיחדו בהם פרים הנשרפים, ואילו השריפה שבעזרה הוא דין כללי בכל הקדשים שנפסלו בעזרה, כמו שיבואר להלן. וכ"כ בקונטרס יונת אלם (לד, יג).

'שלשה בית הדשנין הן...' – מבואר שפרים ושעירים הנשרפים שאירע בהם פסול קודם הזריקה – שריפתן בעזרה. ומקור לדין זה דרש ר' יוסי הגלילי (לעיל פב. וע"ש שחכמים פרוש מקרא זה באופן אחר) מובל חטאת אשר יובא מדמה... בקדש באש תשרף. ואכן ממקרא זה דרשו (בפסחים פב:): גם כן על שאר קדשים פסולים, שמצוה לשורפם בעזרה.

וכשאירע הפסול בעזרה לאחר זריקת הדם, לרב נחמן בשם רבה בר אבוב, נשרפים בהר הבית מחוץ לעזרה, ולמתניתא דלוי – שריפתם בעזרה. ונראה שטעמו של רב נחמן הוא, כיון שקרבנות אלו עומדים לצאת מן הקודש וכבר הגיע זמן יציאתם – הרי הם כדיון בשר קדשים קלים שנפסלו, שדינו להישרף מחוץ לעזרה כי סופו לצאת ואין העזרה מקומו. ורק קודם זריקה, כיון שלא הגיע זמנם לצאת – הרי העזרה מקומם. [ונראה שכן הוא הדין בקדשים קלים, שאם נפסל הבשר קודם זריקה – נשרף בפנים]. ולדעת לוי, לעולם שריפתם בעזרה אלא אם אירע הפסול לאחר שיצאו שאז אין מכניסים אותם לעזרה לשרפם אלא נשרפים במקומם. ונראה שטעמו הוא מפני שחלה טומאה על הפרים לטמא אוכלין (כדלהלן קה), ומצינו בירושלמי (בסוף שקלים) שנחלקו תנאים על בשר קדשים שיצא החוצה ונטמא שם, האם מכניסים אותו לעזרה לשרפו, וקיימא לן כר' עקיבא שאין מכניסים אותו. ולפי זה מובן שאם יצאו קודם זריקה, ונפסלו בחוץ – כיון שלא חלה עליהם טומאה עד שיגיע זמנם לצאת, מכניסים לעזרה לשרפם, וכפי שפסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות ז, ג. עפ"י מקדש דוד כג, א).

וכשנטמאו ביציאתן, משמע ששורפן בהר הבית דוקא ולא בחוץ. וצ"ב בטעם הדבר. ואפשר שיש לקיים 'בקדש באש תשרף' ככל האפשר, וכיון שפקעה ממצותן לשרפן חוץ לשלש מחנות, שורפן בהר הבית. ולכאורה נראה שהוא הדין כשנטמאו במחנה ישראל – מכניסים לבירה לשרפן. וצ"ב.

'לינה מהו שתועיל בפרים הנשרפים ובשעירים הנשרפים; מי אמרינן כי מהניא לינה – בבשר דבר אכילה אבל הני דלאו בני אכילה נינהו לא...' – לא נסתפקו אלא בפרים ושעירים הנשרפים, שמעיקרם אינם מיועדים לאכילה כלל, אבל שאר קדשים שנפסלו יש בהם פסול לינה [שהרי זה ענין 'עיבור צורה' בפסולין, שכל שאין פסולו בגופו יוותר למחר, כדי שייפסל בלינה ויישרף]. ואע"פ שכעת

אינם ברי־אכילה, אך כיון שבעיקרם עומדים הם לאכילת אדם או למזבח אלא שנפסלו – יש בהם פסול 'לינה' (עפ"י אחיעזר ח"ב כו,ו. ותמה על המנ"ח שהשוה הנידונים, לענין איסור 'בל תותירו' בפסולים). ע' באבני נזר (או"ח תו,ח) לענין פסול לינה בשתי הלחם הבאים בפני עצמם, שהשווה לפרים הנשרפים.

ז'פשטנא ליה מהא; ושויין שאם חישוב באכילת פרים ובשריפתן שלא עשה כלום. מאי לאו מדמחשבה לא פסלה לינה נמי לא פסלה' – כלומר כיון שאין זמן מסוים לשריפתם, לכך אם חישוב עליהם למחר – לא עשה כלום, שהרי אין זו מחשבת 'חויץ לזמנו' כלל ועיקר.
 בספר אבי עזרי (פסוה"מ יח,ח, תליתאה) העיר בזה, מה שייכת מחשבת פיגול בשאין זמן מוגבל. [וכדוגמת זה העיר בקר"א מנחות כה על התוס' אודות מחשבת חויץ למקומו בבמה].
 ויתכן לפרש שחישוב לשרוף הבשר לזמן מאוחר שיש בו כדי לקלול הבשר, שאם היה משהו כפי שחישוב, לא היה מקיים מצות שריפה, וקמ"ל שאף בכגון זה שחשב 'חויץ לזמנו' הראוי לשריפה – אין מחשבה פוסלת.

*

ז'עשית עלתיך הבשר והדם על מזבח ה' אלקיך – במסכת זבחים קד ע"א למדו מכאן את הקשר ההדוק שבין שתי הפעולות האלה – בין זריקת הדם לבין זריקת האברים; הן דומות בצורתן החיצונית, והן קשורות במשמעותן ומתנות זו את זו.

על צורת הפעולות אמרו: **מה דם בזריקה אף בשר בזריקה**; הוה אומר: כדרך שהדם נזרק אל המזבח מרחוק, כן נזרקים האיברים אל אש המזבח; ואויר היה בין כבש למזבח כדי להדגיש את החשיבות של זריקה זו אל האש (ראה לחם משנה להלכות מעשה הקרבנות פ"ו ה"ד). וכעין זה ביחס למשמעות הפעולות: זריקת הדם וזריקת הבשר מורות על החלטה לעלות ולהתקדם; שתיהן דורשות את פעילות הרצון המוסרי. ושתיהן קשורות במהותן ומתנות זו את זו.

כי הדם הוא הנפש – האישיות הפנימית הפרטית; ואילו הבשר הוא האיברים – מכלול כל הפעולות שרצון האישיות מתבטא בהן; הוא 'בשר', וכשמו כן הוא: שליח הנפש, ה'מבשר' והמבצע את רצונה (עיין פירוש בראשית ב,כא). זריקת הדם דורשת מהנפש לשעבד את הרצון לייעודו: כל הרצון הפנימי יכוון לשאיפת העלייה אל פיסגת המוסר. ואילו זריקת האברים דורשת להוציא את הרצון מן הכוח אל הפועל: כל הפעולות העומדות לרשות הנפש ישתעבדו למטרה להיות לחם אשה לה'; הוה אומר: לפרנס את הקודש עלי אדמות תוך כדי עשיית רצון ה'.

עתה שתי אלה מתנות זו את זו; שהרי כך אמרו, **אם אין דם אין בשר, אם אין בשר אין דם**. זריקת איברים ללא זריקת דם היא כשרות חיצונית ללא קדושה פנימית; ואילו זריקת דם ללא זריקת איברים היא קדושה פנימית המסתפקת בפנימיות זו; אך אין היא ניכרת בחיים ואין בה כדי עיצוב המעשים. קירבת ה' המבוקשת בקרבן תימצא רק תוך התאמת החיים הפנימיים והחיצוניים. כשרות חיצונית ללא התמסרות פנימית או כוונה פנימית ללא שעבוד החיים לתורה – לא זו הדרך המובילה אל ה'. רק שמירת מצוות הנובעת מעומק הלב וכוונת הלב המתבטאת בשמירת מצות – רק זו הדרך המובילה אל על והנלמדת במקדש התורה. הוה אומר: **ועשית עלתיך הבשר והדם על מזבח ה' אלקיך**. הקשר שבין שתי הפעולות האלה מתבטא, לשיטת הריטב"א, בהלכה נוספת: לדעתו הכהן הזורק את הדם – הוא המקטיר את האיברים ראה משנה למלך להל' תמידין ומוספים פ"ד ה"ו (מתוך פירוש רש"י הירש ויקרא א,ט).